

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних
відносин

Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
інституту

Ю.В. Подрез

«_____»
2020

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Історія та культура України

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

Мова навчання Українська

Погоджено науково-методичною
комісією

НН інституту історії, права та
міжнародних відносин

«_____» _____ 2020 р.

Голова

(Мощак С.І., к.пед.н., доцент)

Суми - 2020

Розробники:

Бугрій В.С., доктор педагогічних наук, професор кафедри історії України

Турков В.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на кафедрі історії України
Протокол № 1 від «03» вересня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри історії України
Вовк О.В., к.і.н., доцент _____

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва)	Обов'язкова
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: <u>106 Географія</u>	Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Лабораторні
		год.
		Самостійна робота
		84 год.
		Консультації:
		4 год.
Вид контролю: іспит		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - розкриття у хронологічній послідовності історичних процесів та розвитку матеріальної і духовної культури в Україні.

Завдання:

- подати наукову періодизацію історії України, характерні риси основних періодів української історії, їхні особливості, визначальні події та явища в кожному з них;

- узагальнити досвід національного державотворення, традиції української державності, значення боротьби українського народу за її відродження та збереження;

- розкрити історію соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в Україні, основні етапи українського національно-визвольного руху, його конкретний зміст і організаційні форми, визначити роль і місце в українській історії видатних історичних осіб;

- висвітлити зміст і особливості розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок зі світовою культурою;

- показати найважливіші події та явища української історії в контексті світової історії, роль України в системі міжнародних відносин.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

Методи навчання: абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, частково-пошуковий; інтерактивні (дистанційні освітні технології, презентація); практичні методи навчання (практична робота).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з шкільного курсу історії України.

3. Результати навчання за дисципліною

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПРН 1.	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	Знати історичне минуле та сьогодення українського народу. Вміти аналізувати історичні документи за допомогою різних наукових методів, спираючись на принципи історизму, об'єктивності, зв'язку теорії з практикою; застосовувати одержані знання та набуті навички у вивченні інших суспільних наук.
ПРН 3.	Пояснювати особливості організації географічного простору.	Знати факти соціально-економічного і політичного розвитку України; події відродження Української держави. Вміти використовувати історичний досвід держав і державотворення в практичній діяльності для створення демократичної правової держави в Україні, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій.
ПРН 9.	Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.	Знати етапи розвитку української державності; події національно-визвольного руху в Україні; процес становлення української нації. Вміти самостійно робити правильні прогнози у сфері суспільно-політичного життя людського суспільства на основі історичних знань, як в процесі навчання так і під час самостійної діяльності.
ПРН 11.	Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.	Знати видатних політичних діячів України; найважливіші здобутки матеріальної і духовної культури України; внесок українського народу в скарбницю світової культури. Вміти користуватися історичними джерелами, спеціальною історичною літературою та довідниковими виданнями з історії України.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з навчальної дисципліни; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінених, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Самостійна робота	Сума	Підсум ковий (екз.)	Загаль на сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2							
T2	T3	T5	T6	T9	T10	T11	T14				
5	5	5	5	5	5	5	5	35	75	25	100

T1, T2 ... – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Засобами та формами оцінювання є: усне та письмове опитування, тестування, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях, презентація, іспит.

Для перевірки рівня досягнення практичних результатів застосовується співбесіда, фронтальне опитування, тестові завдання, індивідуальне опитування, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів, графічна перевірка знань.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Історія та культура України у давню, середню та модерну добу.

Тема 1. Вступ до дисципліни. Україна в давні часи.

Тема 2. Київська держава (Русь-Україна) та Галицько-Волинська держава.

Тема 3. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (XIV–XVII ст.).

Тема 4. Початок національно-визвольної війни українського народу (1648–1657 рр.). Утворення Української козацької держави.

Тема 5. Боротьба за збереження Української козацької держави. Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.

Тема 6. Україна у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.

Тема 7. Українські землі у другій половині XIX – на початку XX ст.

РОЗДІЛ II. Історія та культура України у період новітньої історії.

Тема 8. Україна в Першій світовій війні (1914–1917 рр.)

Тема 9. Україна у період боротьби за відродження і збереження державності (1919–1921 рр.)

Тема 10. Україна в умовах нової економічної політики та радянської модернізації (1921–1938 рр.). Західноукраїнські землі у 1921–1938 рр.

Тема 11. Україна в роки Другої світовій війні (1939–1945 рр.)

Тема 12. Україна у перші повоєнні роки (1945– початок 1950-х рр.)

Тема 13. Україна в умовах лібералізації суспільного життя (1953-1964)

Тема 14. Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964–1991 рр.)

Тема 15. Україна в умовах становлення державності (1990-ті рр.)

Тема 16. Українська держава на початку XXI ст.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
Лекції		Практ.	Конс.	Самост.	
РОЗДІЛ 1. Історія та культура України у давню, середню та модерну добу					
Тема 1. Вступ до дисципліни. Україна в давні часи	6	2			4
Тема 2. Київська держава (Русь-Україна) та Галицько-Волинська держава.	6		2		4
Тема 3. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (XIV–XVII ст.)	8		2		6
Тема 4. Початок національно-визвольної війни українського народу (1648–1657 рр.). Утворення Української козацької держави	8	2			6
Тема 5. Боротьба за збереження Української козацької держави. Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.	8		2		6
Тема 6. Україна у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.	6		2		4
Тема 7. Українські землі у другій половині XIX – на початку XX ст.	12	4		2	6
РОЗДІЛ 2. Історія та культура України у період новітньої історії					
Тема 8. Україна в Першій світовій війні (1914–1917 рр.)	8		2		6
Тема 9. Україна у період боротьби за відродження і збереження державності (1919–1921 рр.)	8	2			6
Тема 10. Україна в умовах нової економічної політики та радянської модернізації (1921–1938 рр.). Західноукраїнські землі у 1921–1938 рр.	8	2			6
Тема 11. Україна в роки Другої світовій війні (1939–1945 рр.)	8		2		6
Тема 12. Україна у перше повоєнне десятиліття та в умовах лібералізації суспільства (1945-1964)	8	2			6
Тема 13. Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964–1991 рр.)	8		2		6
Тема 14. Україна в умовах становлення державності (1990-ті рр.)	8		2		6
Тема 16. Українська держава на початку XXI ст.	10	2		2	6
Усього годин	120	16	16	4	84

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Київська держава (Русь-Україна) та Галицько-Волинська держава.	2
2	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (XIV–XVII ст.)	2
3	Боротьба за збереження Української козацької держави. Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.	2
4	Україна у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.	2
5	Україна в Першій світовій війні. Початок Української революції (1914-1917 рр.)	
6	Україна в роки Другої світовій війні (1939–1945 рр.)	2
7	Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964-1991 рр.)	
8	Україна в умовах становлення державності (1990-ті рр.)	2

7. Рекомендована література

Базова

1. Бугрій, В. С. Історія та культура України [Текст] : навчальний посібник / В. С. Бугрій ; МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : [ФОП Цьома С. П.], 2017. – 316 с
2. Греченко В.А. Історія та культура України: Підручник. Харків: ХНУВС, 2017. 440 с.
http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2020/Istoriia_ta_kultura_Ukrain_Hrechenko_2017.pdf
3. Іваненко В.В. І – 18 Історія і культура України: електрон. підручник для студ. природнич. і техн. спец. / В.В. Іваненко, Г.Г. Кривчик. Д.: ДНУ ім. Олеся Гончара, 2016. 206 с.
http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/4653/1/Ukraine_history.pdf
4. Історія та культура України: навчальний посібник / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків: ХНУВС, 2017. 108 с.
http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1854/istoriya_ta_kul_tura_ukrayini_navch_posi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
5. Історія та культура України: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 480 с.
<http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/546/1/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%202018.pdf>
6. Новітня історія України : (1900-2000): Підручник для студ.істор.спец. вищ.навч.закл. / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.П.Дрожжин. Київ : Вища шк., 2000. 663с.
7. Martynenko N. M. History of Ukrainian Culture: textbook for foreign students / N. Martynenko. – Kharkiv: KNMU, 2015. – 100 p.
<http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/5515/3/History%20of%20Ukrainian%20Culture.pdf>

Допоміжна

1. Баран З.А., Барабаш Т.М., Кокотко Н.В., Полещук Т.С., Тарнавський Р.Б. Електронний навчальний посібник з історії для очно-дистанційного навчання. Секція історії. Львів, 2010.
http://oman.lviv.ua/pages/library/history_I_oz.pdf
2. Білоцерківський В. Я. Б 43 Історія України: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 536 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Bilotserkivskiy_Vasyl/Istoria_Ukrainy_vyd3.pdf?PHPSESSID=3a41ac98ce268ac351f6e2532158c08f
3. Гарін В.Б., Кіпцар І.А., Кондратенко О.В. Історія України: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-61.html>
4. Історія української культури: Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять для денної форми навчання всіх спеціальностей.

Уклад.: В. Братусь, В.С.Дорошенко, Г.А.Лісовик, Л.Г.Настенко, О.М.Яценко.

https://www.researchgate.net/publication/337261871_Istoria_ukrainskoi_kultur_i

5. Історія української культури: конспект лекцій (для студентів денної та заочної форм навчання і слухачів другої вищої освіти всіх спеціальностей) / О. Л. Рябченко, Ю. А. Бєліков, В. П. Бурмака та ін.; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 182 с.
<http://eprints.kname.edu.ua/35464/1/2012%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20100%D0%9B%20%D0%86%D0%A3%D0%9A%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>
6. Історія української культури: підручник / В.О. Лозовий та ін. Харків: Право, 2013. 368 с.
<http://www.hups.mil.gov.ua/assets/uploads/library/nahodzhennya/january-march-2017/30.pdf>
7. Лазарович М.В., Лазарович Н.А. Історія України: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 438 с.
<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-168.html>
8. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
<http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4024/1/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
9. Subtelny O. Ukraine a History: fourth edition. University of toronto press/ Toronto Buffalo London? 2009. 887 p. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11408/file.pdf>

Інформаційні ресурси

1. litera-ua. livejournal. com
2. ukrknyga. at. ua
3. www. history. org. ua

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури;
- ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).